

ПЕХОТА Олена

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки, психології,
початкової освіти та освітнього менеджменту
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-
педагогічна академія» Харківської обласної ради*

ПЕДАГОГІКА АКТИВНОГО ДОВГОЛІТТЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ ТА РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Початок ХХІ століття характеризується двома фундаментальними тенденціями розвитку суспільства: глобальним старінням населення та стрімкою цифровою трансформацією освіти. збільшення тривалості життя змінює соціальну структуру суспільства і ставить перед освітою нові завдання – забезпечення можливостей для інтелектуального, культурного та соціального розвитку людини впродовж життя.

Одночасно з цим відбувається радикальна трансформація освітнього простору під впливом штучного інтелекту та нейромережових технологій, які формують нову парадигму освіти. якщо традиційна педагогіка базувалась на стандартизованих моделях навчання, то сучасні цифрові технології дозволяють створювати індивідуальні освітні середовища, що враховують особливості мислення, досвіду та потреб кожної людини. Особливого значення це набуває для людей зрілого та старшого віку. У зв'язку з цим виникає потреба у формуванні нового наукового напрямку – педагогіки активного довголіття, що досліджує закономірності освіти, розвитку та самореалізації людини третього віку в умовах цифрового суспільства.

Педагогіка активного довголіття – це міждисциплінарний напрям педагогічної науки, що досліджує закономірності, принципи, функції та технології освіти, саморозвитку і соціальної активності людини зрілого та старшого віку, спрямовані на підтримання її інтелектуального потенціалу, життєвої енергії та високої якості життя в умовах цифрового суспільства.

Метою тез є обґрунтування теоретичних засад педагогіки активного довголіття в умовах цифровізації освіти та визначення ролі штучного інтелекту, нейромереж і технологій нейропаспорта дорослої людини у формуванні індивідуальних освітніх траєкторій.

Сучасні технології штучного інтелекту створюють нові можливості для трансформації освітнього процесу. Завдяки використанню адаптивних навчальних систем, цифрових освітніх платформ і нейромереж з'являється можливість формувати персоналізовані освітні траєкторії, що враховують когнітивні особливості, життєвий досвід і мотивацію дорослої людини.

У цьому контексті перспективною інноваційною технологією є нейропаспорт дорослої людини – інтегрована модель когнітивного та інтелектуального профілю особистості. Нейропаспорт відображає особливості мислення, пам'яті, стилю навчання, життєвого та професійного досвіду людини. Використання цієї моделі у поєднанні з алгоритмами штучного інтелекту

дозволяє створювати адаптивні освітні програми, максимально відповідні індивідуальним можливостям людини третього віку.

Розвиток нейромережових технологій формує нову парадигму освіти, в основі якої лежить ідея глибокої персоналізації навчання. У цій моделі освітній процес переходить від стандартизованого масового навчання до індивідуальних освітніх маршрутів, де штучний інтелект виступає інтелектуальним помічником та освітнім навігатором.

Для людей третього віку така модель навчання має особливе значення. Освіта перестає бути тільки інструментом професійної підготовки і перетворюється на ресурс підтримання когнітивного здоров'я, соціальної активності та психологічного благополуччя.

Основні принципи педагогіки активного довголіття:

1. Принцип безперервності протягом життя (освіти розглядається як постійний процес інтелектуального розвитку людини упродовж усього життєвого шляху).

2. Принцип індивідуалізації освітніх траєкторій (навчання організовується з урахуванням індивідуальних когнітивних особливостей, життєвого досвіду та освітніх потреб людини).

3. Принцип когнітивної активності та розвитку інтелектуального потенціалу (освіта спрямована на підтримання інтелектуальної діяльності, розвиток мислення, пам'яті та творчих здібностей).

4. Принцип цифрової інтеграції (людина старшого віку має бути повноцінним учасником цифрового суспільства через розвиток цифрової грамотності та використання сучасних технологій навчання).

5. Принцип гуманістичної спрямованості освіти (освіта має сприяти самореалізації особистості, підтриманню гідності, життєвого оптимізму та соціальної активності людини).

Як новий напрям педагогічної науки педагогіка активного довголіття виконує низку важливих функцій:

1. Розвивальна функція (спрямована на підтримання та розвиток інтелектуального потенціалу, когнітивних здібностей і творчої активності людини у зрілому та старшому віці).

2. Соціально-інтеграційна функція (забезпечує активну участь людей старшого віку у соціальному та культурному житті суспільства, сприяє їх інтеграції у цифровий простір).

3. Геронтопедагогічна функція (передбачає створення спеціальних освітніх технологій, програм і методик навчання, адаптованих до вікових особливостей дорослої людини).

У структурі педагогічної науки педагогіка активного довголіття займає особливе місце як міждисциплінарний напрям педагогіки дорослих. Вона взаємодіє з андрагогікою, геронтологією, соціальною педагогікою та педагогікою безперервної освіти. Її предметом є закономірності навчання і розвитку людини третього віку, а основним завданням – створення педагогічних умов для активного, творчого і соціально повноцінного довголіття.

Педагогіка активного довголіття формується як перспективний напрям сучасної педагогічної науки, що відповідає викликам демографічних змін і цифрової трансформації суспільства. Використання штучного інтелекту та нейромережових технологій відкриває можливості для створення персоналізованих освітніх середовищ, орієнтованих на розвиток людини у зрілому віці. Інноваційним інструментом персоналізації освіти може виступати нейропаспорт дорослої людини, який дозволяє формувати індивідуальні освітні траєкторії та підтримувати інтелектуальну активність упродовж життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кремень В. Г. Філософія освіти. Київ: Грамота, 2017. 304 с.
2. Jarvis P. Adult Education and Lifelong Learning. London: Routledge, 2019. 240 p.
3. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. Geneva: World Economic Forum, 2017. 192 p.
4. Selwyn N. Education and Technology: Key Issues and Debates. London: Bloomsbury, 2021.

ПІСКУН Оксана

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки, психології і методики технологічної освіти
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка*

ВПЛИВ ШІ НА РОЗВИТОК САМОСТІЙНОСТІ І КРИТИЧНОСТІ МИСЛЕННЯ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ПРОЄКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стрімке проникнення технологій штучного інтелекту в освітній процес і активне їх використання для виконання навчально-пізнавальних завдань призвели до значних змін у традиційній моделі навчальної діяльності. Як відомо, ефективність і результативність процесу навчання залежать від активної залученості учнів до процесів сприймання, осмислення, усвідомлення, запам'ятовування і застосування на практиці навчального матеріалу. Без самостійних розумових зусиль неможливо чогось навчитися. Проте доступні інструменти штучного інтелекту нині дозволяють легко, швидко, майже без зусиль виконувати будь-які навчальні завдання, чим, зрозуміло, активно користуються здобувачі освіти. Зачасту трапляється, що учні чи студенти, навіть не читаючи умови завдання, завантажують його в рядок запити, миттєво отримують відповідь, яку, також не читаючи, надсилають на перевірку викладачеві. Це стало новою освітньою реальністю, і педагоги змушені шукати способи гармонійної інтеграції ШІ у навчання таким чином, щоб він не лише не заважав, а й, за можливості, сприяв навчально-пізнавальній діяльності та розвитку учнів.

Розвиток критичного мислення як одного з головних наскрізних умінь і ключової компетентності є пріоритетним завданням сучасної освіти. Проте постає питання про потенційне зниження рівня інтелектуальної активності здобувачів освіти у випадках, коли штучний інтелект виконує надмірну частку